

ich er tegen 21).
al Dominees en an-
getrokken voelen,
aan. Maar niettemin
treurenswaardig 22),
innen nooit hun hou-
groote zonde tegen
kerk 23).
beëindigt Dr. A. zijn

nmiddelrijk in: „de
veroorzaakt is door
tenden. Deze voor-
keelbaarheid. Als toch
K.O., als zij niet
gaderd had, als zij
nelijk had, als zij
en van de beschul-
de rapporten van
missie — heeft Dr
naar Amerika, ter-
nkende — voor
geschieden, dan
veroorzaakt. De
vanom de politiek
in Prof. A. is ver-
zijn op de Synode
de bank der be-
tafel, de heeren

ijk aan het Ameri-
n waarom Prof. S.
de-bespreking deel
publiek opzettelijk
ook van Prof. G.)
Buitendien is het
geweigerd heeft.
gen deelgenomen.
et aan de bespre-
de hij aan die be-
e redenen, die hij
arom deelt Prof.
ng geven? Welnu,

eschuldiging. Laat
et Prof. S. „uitzag
te veroorzaken“
of. S. niet als een
e waarheid is, dat
2, dat de Synode
door haar hande-
a om dat te voor-
n te bewaren. Dit
da-suggestie 3 la

i conflict te ver-
toen de Synode
laar leif is toch
et veroorzaakte,
t de voeten trad,
factijk ging bren-
die ze vertegen-
aanvulde, die de
hoe langer hoe
dks zells over de
e aan haar K.O.
kerkelijken weg,
rzenwoordig vol-
r.

men deze tirade
ut weg, waarop
telijk bedrog of
r, dat de Synode
besluit, éérfst een
n de kerken gaf
sche inhoud? Hij
meer, dat de Sy-
Gravonima een
at aandikte? Hij
er, dat, naar Sy-
waarde had dan
n om te verstaan
telijke herhaling
t, bij geval niet
zoo geïnterpre-
s, de leden con-
eole papieren en
et haar interpre-
stemming is? Hij
e te doen hebben
t over 1905 door
let gericht tegen
n ook bezwaren
Kuyperiaansche
aan de kerken
geval niet meer,
er heeft gehad
aan zijn lezers
oen voorkomen,
05 als zoodanig.
t 1905 van 1905,
et water van de

destichtend, om-
e haar bestond,
e. Méer niet.
Synodale onder-
holland alles af-
node. Maar zij
verklaarde haar
t Prof. S. moest
eenige weken
open geweest is,
orn op het bu-
opvoeding, het
erd was onmid-
Dat in Kampen
veer in Kampen

opdook moest gearresteerd worden. Wist de Synode dat niet en Prof. A. ook niet? Kom, kom, de heeren moeten niet als zoo onwetend poseeren! Wisten de heeren ook niet, dat we bezet gebied zijn geweest en dat we een loerende Gestapo hadden, overal. En dat het niet ongevaarlijk was voor Prof. S. zijn dwingende redenen om niet aanwezig te kunnen zijn, bekend te maken? En ook dat het verrad overal loerde, ook in de Gerel. kringen? En dat de meest mogelijke voorzichtigheid dwingende eisch was? Wel verbaasd, in wat voor een klimaat leefden die heeren dan toch? Wisten de heeren ook niet, dat als een broeder-in-den-Heere verklaart: ik heb dwingende redenen om niet te komen, dat men dat, in zulk een tijd nog wel, eenvoudig te sanvaarden heeft, en dus niets verder vragen moet? Dit is van Prof. A. weer dezelfde vervloekte suggestie, waarmee ook de Synode den geest van ons Gerel. volk ten aanzien van de goede trouw van Prof. S. vergiftigd heeft. Dezelfde Synode, die zoo maar klaar is om den landverrader Dr H. H. Kuyper eerherstel te geven, heeft op den onder- duiker Schilder, die in principiële verzet pal stond, met haar verdachtmakingen van het alloo van Prof. A. tegen- over het Amerikaansche Gerel. publiek, dag aan dag gejaagd. Maar, zal misschien Prof. A. zeggen: Dr Rut- gers heeft toch maar als Deputaat bij de hoogte Overheid in „een conferentie“ van Prof. Nelis de inlichting ontvan- gen, dat Prof. S. door de Gestapo niet werd gezocht. Wel, wel! Gelooft Prof. A. een Gestapo-individu zoo maar op zijn woord? Heeft hij nooit gehoord, dat de Gestapo- divels en dienaren van den Satan en vijanden van den Heere Christus en zijn kerk elk middel om ismand, die ze zochten „boven water“ te krijgen, aangrepen — ook de leugen: hij wordt door ons niet gezocht? Maar wist Prof. A. niet, dat Prof. S., met gevaar voor zijn eigen leven, getracht heeft van dien Gestapo-beul Prof. Nelis, de zekerheid te krijgen, dat hij zich vrij kon bewegen? En dat hij op dezelfde dag, dat hij die zekerheid had ontvangen, per koerier aan de Synode in Utrecht be- richt gezonden heeft, dat er in zijn omstandigheden plot- seling een zoodanige verandering was opgetreden, dat hij een deputatie van de Synode ontvangen kon? Hoe- wel het niet ongevaarlijk was — want wie vertrouwt de Gestapo? — heeft hij het toch gewaagd. Dat was in Juli vorig jaar. Vandaar dat hij toen weer publiek ging optreden. Waarover men ook alweer allerlei verdacht- makingen heeft gelanceerd.

21) Waarom zegt Prof. A. het dan, weer zóó, dat men in Amerika zal moeten zeggen: S. maakt ruzie en hij blijft achter de schermen? Maar ja, als het tegen Prof. S. gaat schijnt het doel alle middelen te heiligen.

22) Zoo, Schilder bracht de kerken in beroering. Prettig om er een zondebok op na te kunnen houden. Mannen broeders, stapel maar op. Er kan nog méér bij. Hij ging wel den kerkelijken weg, den ouden, beproefden, historisch-kerkelijken weg en dat noemt men tegenwoordig *beroeving*. Maar de beroerder Israëls is niet hij, die den kerkelijken weg gaat, maar die hem verliet, de Synode.

23) Zeer melodramatisch! Maar in onbegrijpelijk — pardon bijna onbegrijpelijk — geduld gesproken! Een bliksem- proces, een ijf-tempo, zooals dat in concentratie-kam- pen bestaat! Een bliksem-proces, zooals de kerkelijke wereld er misschien nog ooit een had gezien. Maar ja, de heeren hadden haast, want de oorlog liep ten einde en de pers zou dus weer vrij worden, terwijl het Duitsch-synodale-persorgaan de „Heraut“ dan wel verdwijnen zou.

24) Prof. A. moet in Juni 1945 niet zoo onvolledig zijn. Want hij had er bij moeten zeggen, en de Synode heeft Prof. S. toen in allerijf afgezet.

25) Formeele kerkelijke revolutie! In de dagen der Doeleante noemden de vaders van dit hun Synodalistisch nageslacht zoiets: *reformatie* en hun tegenstanders noemden die reformatie, *revolutie*. Deze vaders zouden vandaag van hun ontsaarde zonen, die van revolutie spreken, zeggen: tout comme chez nous. Laat Prof. A. er nog eens een brief naar Amerika overheen schrijven en de waarheid vertellen, dat, toen de revisie-Synode van Utrecht niet alleen de Gravanima, maar ook de bemiddelings-voorstellen heeft afgewezen, daarmee de zaak van de revisie haar eindpunt had bereikt en er dus voor de bezwaarden geen andere weg meer overbleef dan zich vrij te maken van die zondige besluiten en dat den reformatie heet.

26) Dit is niet waar Prof. A. Ze zetten eenvoudig de plaatselijke kerk historisch voort door vrijmaking en wederkeer. Anders niet.

27) Ja, en daarvoor draagt de Synode en die haar rege- deren de schuld. Of hebben de bezwaarden soms om behandeling der leersgeschillen gevraagd? Nóóit. Of eenige kerkelijke vergadering? Niet een! Was er eenige aan- klecht tegen iemand? Néén. Heeft men de Synode niet gesmeekt te wachten tot na den oorlog? Ja. Was er dus eenige acute noodzaak om ze toch te behandelen? Geen enkele. Toch deed de Synode het. Wat klaagt Prof. A. dan over de gevolgen, die hij zelf mede heeft veroor- zaakt?

Maar de Synode móest ze wel behandelen. Het was de eenige manier om de aandacht van haar ontrouw in getuigen en besluiten ten aanzien van handelingen en eischen der bezettende nationaal-socialistische macht al te leiden. Denk maar aan de Synodale getuigenissen. Denk maar o.a. aan het besluit ten aanzien van den ar- beids-dienst.

28) Methode Hepp. Schilder, haast je rep je, in Amerika zwart maken, zooals dat geschiedde voor hij zijn reis naar Amerika ondernam. En: zóó zouden de dingen in werkelijkheid zijn? Hoe durft Prof. A. het bestaan, zoiets, dat met de feiten apert in strijd is, zwart op wit te zetten. De heele werkelijkheid is verwrongen en tentiens voorgesteld.

29) Helaas, Dr Beets had beter gedaan met zijn vriendel- ijdheidsbetoon even te wachten tot hij uit Holland van andere zijde ook inlichtingen ontvangen had. Het geeft niet. Want ook in Amerika zal blijken, dat de waarheid sneller loopt dan de leugen. Let maar eens op.

30) Wat is dat voor een onzuivere tegenstelling: ood en geest etc. tegenover Kuyperiaansche theologie? De werkelijkheid is, dat S. récht gevraagd heeft voor de theologie der afscheiding, welke door den leerdwang der

Synode is uitgebannen. Zooals de Synode Dr H. H. Kuy- per posthume eerherstel gaf, heeft zij Lindeboom c. s. posthume afgezet.

31) Dat argument van de-zich-in-hun-graf-omkeerende- vaders is het meest geduldige. En niemand kan de waar- heid controleren. Alleen maar: niet de vadersen be- slissen, maar de Schrift en de belijdenis.

32) Onlangs is nog uit de doeken gedaan hoe het met dat besluit van de Synode van 1837 zit.

33) Wil Prof. A. eens vertellen in welke opzichten Prof. S. 1905 verdedigde tegen de Christelijk Gereformeerde? 34) Wat zou dat? Het is beter zich van een dwaling te bekoeren, dan er in te volharden. Maar is het zóó ge- zegd, als Prof. A. doet, wel juist? Misschien wil hij nog wel eens zoo vriendelijk zijn en den gerichtmakenden brief van Prof. S. voorjaar '44 aan de kerken gezonden, na sluiting van de later toch weer niet gesloten Synode in Dec. '43, overlezen.

35) Ja, zeker betreurenswaard. Maar wéé de Synode door welke deze ergebnis gekomen is.

36) Moge Prof. A. dit goed bedenken: de oppositie is gekomen van de Synode; zij verbrak den vrede van 1905. Die houding is nooit te verontschuldigen en een groote zonde tegen God en den hemelschen Koning, nog wel in een tijd, waarin de wereld het woord der Kerk noodig heeft als brood. Geve de almachtige God terugkeer. R'dam.

KERKELIJK LEVEN

Een nieuwe uitsprakenreeks der „Synode“. (III).

We gaan naar nr 10:
10. dat zoowel de uitspraken van 1905 als die van 1942 hieraan vast houden dat niet alle gedoopte kinderen wedergeboren zijn en de zaligheid be- erven, waarom ook elke beschuldiging als zou de Synode dit leeren of dit bedoelen als onwaar moet worden afgewezen.

Ook dit troost alleen die bezwaarden die niet na- denken. Het woord „gedoopt“ heeft immers ook hier weer dien dubbelzinnigen klank, dien we hierboven in het woord „doop“ beluisterden. „Gedoopt“ beteekent den eenen keer: werkelijk gedoopt, den volgende keer: alleen maar met water besprengd. „Niet alle gedoopte kinderen ZIJN wedergeboren“, dat beteekent in den mond der „synode“, dus zooveel als: „niet alle met water besprengde kinderen ZIJN wedergeboren. Maar dat wisten we al lang. Doch de (volgens de „synode“) werkelijk gedoopten, die ZIJN volgens haar reeds wedergeboren. — al weet geen mensch ooit hier op aarde ook maar één geval te noemen. Wat arm, dat zich verweren tegen „beschuldigingen“, die niemand met gezonde zinnen ooit uitsprak. En vooral, dat spelen met woorden. Liet men dat maar na. Dan zou het blijken: men leert hier *inderdaad*: de (echt) gedoopten zijn alle wedergeboren.

Nu nr 11:
11. dat de Synode de gedachte verre van zich werpt als zou de doop bij elken doopeling de aanwezigheid van inwendige genade vaststellen, daar alleen voor de geloovigen geldt wat onze Ned. Geloofsbelijdenis in art. 33 zegt: „want het zijn zichtbare waartekenen en zegelen van een inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht des Heiligen Geestes“.

Hier zit de kneep natuurlijk in het woord VAST- STELLEN. Er moest staan: ONDERSTELLEN. Want daár loopt het gesprek over. En nog een ander woord moest er eigenlijk staan, nl: BEZEGELEN. Men heeft immers aan den toenmaligen cand. H. J. Schilder officieel ver- klaard: *de sacramenten waarlijk sacramenten zijn, dan VERZEGELEN* ze de inwendige aanwezige genade. Maar men ontduikt hierboven weer zijn eigen kwesties. Dat wil zeggen: men laat buiten blijven wie men op bespottelijken grond uitwierp, durft nog tegen hen hooge woorden spreken, hen „uitgetreden“ noemen, en zoo, tegen hen waarschuwen als tegen scheurmakers, en tegelijk gaat men schijnbewegingen uitvoeren, als hierboven signaleerd (niet meer praten over „onder- stellen“, of „bezegelen“, maar over „vaststellen“, waar geen mensch het over had. Het volk is geduldig. En het vergeet gauw.

Bedenk men wat we hierboven zeiden over de dubbel- zinnige uitdrukking „doop“ (den eenen keer: werkelijk gedoopt, den anderen: alleen-met-water-besprengd), dan moeten we het synodale gevoelen zóó omschrijven:

a) bij den werkelijk gedoopte (bij wien inwendige genade aanwezig was) heeft de doop de inwendige ge- nade verzegeeld, en dus nog een beetje meer gedaan dan alleen maar haar „constateeren“;

b) bij den anderen „gedoopte“, die feitelijk alleen maar met water getouchéerd was, doch niet een werkelijk sacrament ontvangen heeft, heeft wezenlijke doop eigenlijk niet eens plaats gehad. De waterhande- ling, die er wél was, die constateerde niets meer dan een versterkt aanbod. Een aanbod met te sterker „kleem“.

Als dus de „synode“ ons komt verzekeren: „niet bij ELKEN doopeling“ stelt de doop de aanwezigheid van „inwendige genade“ vast, dan zouden wij antwoorden: spaar u de moeite: o.i. stelt hij bij GEEN ENKELEN doopeling die genade vast. En wat het onderstellen (van het geloof) betreft, Maresius zegt ervan, in zijn be- spreking, blz. 492, van art. 33, dat de sacramenten bij volwassene geloof onderstellen (praesupponunt). Waarvoor? Voor het effect. Een bril, aldus Maresius, werkt alleen bij zienden, niet bij blinden. Kleeren ver- warmen alleen een levend lichaam, geen lijk. Zoo werkt God in de „zienden“, in de „levenden“ door middel van de sacramenten. Dat werken, waardoor teken en be- teekende zaak elkaar ontmoeten, dat werken dus, onder- stelt geloof. Maar de bediening der sacramenten

zegt niet, vaststellenderwijs, dat de ontvanger niet blind is, geen „lijk“ is. Alleen maar, dat hem de beloften toekomen. Ze zijn in het hoorbare woord hem gegeven, aan hem geadresseerd. De sacramenten komen nu ook aan andere zintuigen dan alleen aan het gehoor dit belofte-inhouden beteekenen en verzegelen. Aan het gezicht nl.

We leggen uitspraak nr 11 dus terzijde. Maar vóór het afscheid herinneren we eraan: lees haar goed, dan blijkt dat de „synode“ TWEEERLEI DOOP LEERT.

Nu is nr 12 aan de beurt:

12. dat naar het oordeel der Synode de doop, die be- diend is aan hen, die later in ongelooft het sacrament verwerpen nimmer als schijn-doop mag worden aan- gemerkt, omdat de doop op Gods souverain bevel in Christus' kerk bediend, nimmer ledig en ijdel kan zijn. Dit kan ik alleen dan rijmen met hetgeen aan den toenmaligen cand. H. J. Schilder officieel is bekend ge- maakt als het gevoelen der synode, indien ik op het woord „aangemerkt“ den vollen nadruk leg. Tegenover hem is gezegd: zijn het echt sacramenten, dan verzegelen ze inwendige aanwezige genade. Daaruit moet vol- gen, dat in werkelijkheid een doop geen echte doop IS, waar die genade ontbreekt. Maar ja, we zeiden reeds: men wéét nooit zeker, dat de inwendige genade aan- wezig is. Men kan dus niet zeggen: we kunnen in het ééne geval den doop als echten doop AANMERKEN, in het andere geval niet.

Zóó „verklaard“, kan men wat hier staat zoo onge- veer samenvoegen met hetgeen aan dien candidaat van destijds gezegd is. Maar dan is de redeneering wel zeer onduidelijk, en weder voorbijgaand aan het lijne punt in kwestie. Zoolang niet openlijk excuus is aangeboden voor hetgeen in de „procedure“-H. J. Schilder gebeurd is, en niet openlijk is gedesavouéerd wat de uit-werp- commissie heeft bestaan, houden we als ernstige men- schen de „synode“ aan haar woorden. Ze heeft dit alles in de krant laten zetten, en heeft het af en toe over „volledig eerherstel“. Zoolang dit ontbreekt, nemen we aan, dat ze blijft bij haar meening. Dat overkomt anderen ook. We houden dus vol: op haar standpunt IS een water-sprenging zonder „inwendige aanwezige genade“ metterdaad een SCHIJNDOOP. — En waarom springt men nu heen over het begrip van „vullen en niet-vullen doop“? Dat was toch óók een heel opzettelijke en op- vallende liguur in Toelichting, Praeadvis, en in de debatten, die de bezwaarschriften terzijde moesten stellen? Waar blijft de ernst?

Hier is nr 13:
13. dat in de uitspraken van 1905 en 1942 allerminst ligt opgesloten, dat elke gedoopte zichzelf voor wedergeboren mag houden, maar juist integendeel deze leerbesluiten met nadruk de noodzakelijkheid hebben uitgesproken, dat een ieder zichzelf ernstig heelt te onderzoeken of hij wel is waarvoor de kerk hem houdt.

Duidelijk is het niet. „Krachtens de belofte“, zoo staat er, moet „men“ het zaad des verbonds houden voor wedergeboren is dat woord „krachtens de BE- LOFTIE“ méénens, moet dan de heele kerk, op die be- lofte vertrouwend, de gedoopte voor wedergeboren houden, doch de gedoopte zelf niet? Moet hij die belofte dan maar naast zich neerleggen? Het moest ook ge- beuren volgens onze BELIDENIS, naar het heette. Moet heel de kerk die belijdenis laten gelden, doch alleen de gedoopte zelf niet? Geldt de belofte ieder ander, behalve hem tot wien ze gezegd is? Waar draaien we hier toch naar toe? Zeker, we accepteren, dat (ook) de gedoopte met dat „voor wedergeboren houden“ (van zichzelf) dient op te houden volgens 1905—1942, wanneer het tegendeel hem BLIJKT. Maar eerder niet. Anders zou én belofte én belijdenis haar kracht verliezen zoodra de orienteering van ieder voor zichzelf begint. Het afge- wezen gevoelen ligt dus wel degelijk opgesloten in 1905—42.

Vervolgen we met nr 14:
14. dat de beslissing van 1905 geen „compromis- formule“ genoemd mag worden in dezen zin, dat zij verschillende met elkaar strijdende deelen zou bevat- ten, of het eens kerklid zich met dit en een ander zich met dat stuk der formule kan vereenigen, zonder de geheele uitspraak te aanvaarden, doch zóó, dat de onderscheidene nuances elkaar in deze uitspraak, en dan in haar geheel, gevonden hebben, en zij dus het vredespaas is dat allen bevredigde en waaraan allen zich gebonden wisten.

Maar dat is al te bizar. Er zijn wel degelijk tegen- strijdigheden in 1905. B.v. houden voor reeds wederge- boren, en dit krachtens de BELOFTIE, d.w.z. krachtens Gods SPREKEN, en toch óók zeggen: we hebben uit Gods SPREKEN geen enkele zekerheid of het bij de uitverkorenen gebeurt vóór, onder of na den doop. Dankbaar noteeren we intusschen, dat ook volgens deze jongste synodale redeneering in bepaalden zin toch wel 1905 *compromis-formule* geweest is. Als zoodanig haar ziende, konden we in vroeger jaren ook afwijzen allerlei tegen haar ingebrachte redeneering. Dat nam echter een einde, toen men ging „binden“. Feit blijft, dat candi- daten die tegen dat ééne onderdeel bezwaar hadden, deswege wegezonden zijn, ook al beriepen zij zich op het andere. Het détail blijft dus binden.

Verder nr 15:
15. dat op de basis van deze uitspraak beide voorstel- lingen mogelijk zijn waarvan de ééne meer den na- druk legt op het verbond in zijn betrekking tot de uitverkorenen en de ander op het verbond in zijn relatie tot alle kinderen der geloovigen, zonder dat een van beide betrekkingen mag losgelaten of ook maar verwaarloosd worden.

Dit interesseert ons niet meer. Verbonds-beschouwin- gen zijn geen zaken voor de kerk. Ze zijn ook niet in geding; en voorzover ze de bekende formule metter- daad raken, geldt dit „raken“ eveneens de sacramen- ten en de kerk-theorie. We hebben evenwel concreet te doen met een stel bindende formules van 1942. Daaraan binden we ons NIET. Moesten we bij elke formule vragen naar de achtergronden, naar de theorieën, waaruit ze kunnen opkomen, wel, dan hadden we werk tot ik weet niet hoe lang. Denk maar eens aan de

bindende uitspraak over dat „natuurlijk licht“ en de „algemeene genade“. Moeten we soms al de theoretieën ophalen, die daar achter liggen? Dan hebben we werk voor geslachten. Laat u niet misleiden door al dat verbonds-gehoortseer. Men heeft aan FORMULES gebonden. Dat moet niemand laten wegdoezelen, om dan mede zich te laten wiegelen op de golven van theoretische abstracties, die met de *eigenlijke* formule niets of anders heel weinig te maken hebben in veel gevallen.

Trouwens, wat oereert men hier over het feit, dat het verbond twee relaties heeft? Het heeft er ook duizend. De kwestie is maar: wat zegt het? wie omvat het? hoe ontstaat het? Volgens dr Ridderbos (J.) ONTSTAAT het door hartvernieuwing. En BESTAAT het daarin ook. Wij vinden dat vreemd; tets BĒstaat in datgens, waardoor het ook ONTstaat. Afgedacht daarvan: wij gelooven er geen woord van. We houden het in dezen liever met vaderen uit den reformatietijd, dan met ds Kersten. En met dr Ridderbos.

En nu zijn we er haast. Slotnummer is: 16. *dat juist op deze wijze de Synode, evenals die van 1905 dit deed, de libertas profetandi, de vrijheid van onderzoek en spreken, voorzover die binnen het kader van de confessie mogelijk is, niet heeft toegelaten, doch tenvolle handhaaft; op de basis van haar beslissingen blijft er voor de ontwikkeling van het dogmatisch denken en het theologisch gesprek volle ruimte over, zoodat dit ook het geval geweest is in den tijd na 1905.*

Dit is een stout stukje. Juist omdat ik niet wilde doereen te Kampen met het zekere weten: nu kom ik in een verzweven conflict met de bindende formules van 1905 (of van de algemeene genade en andere), juist daarom zei ik tot de kerkeraden wat ik eerst aan de synode zelf geschreven had: de bindende formules zijn deels tegenstrijdig deels onjuist. Bewijs — in den kerkelijken weg — bood ik aan. Het mocht niet. . . . Maar als elke theoretische verhandeling gebonden blijft aan de beslissingen van 1942, dan is de libertas profetandi meteen weg. „Binnen het raam der confessie“, heet het, en tegelijk: „op de basis van onze beslissingen“. Maar daarmee worden voor de zooveelste maal die beslissingen (inclusief de binding) voorgesteld als alleen maar handhaving-der-belijdenis. Dat is tenslotte maar weer gelukkig: het is de *duidelijkste* uitlating uit heel het lange stuk. Men moet dus goed onthouden: *wie 1905 tegenspreekt, die handelt tegen de confessie volgens deze „synode“.*

Na 1905 is het altijd mogelijk geweest, dat men „1905“ tegensprak. Sedert de binding, en den eisch van tenvolle-ermee-in-overeenstemming-zijn, is het geheel anders geworden. Keer u dus vrijelijk af van het door steeds meerderen verlaten spreekgestoelte, waarop een eens zoo overmoedige „synode“ zoo suggestief probeert te verzekeren: u kunt bij ons terecht, u kunt ook bij ons terecht, terecht met die vrijheid-van-beweging, die dr J. Ridderbos als „het licht der oogen“ Geloof het niet. Maar onthoud dit ééne: men houdt vol: *wie het anders zegt dan onze formules van 1942, die weer spreken de confessie. Dank u wel, „synode“, voor deze duidelijkheid. Het moge het zand uit de oogen houden van degenen, die men heeft willen lokken om niet van het bezwaard-zijn te komen tót het gehoorzaam-worden.* Hiermee volstaan we. De andere uitspraken (inzake Utrecht) bewaren we voor een volgend nummer.

K. S.

In de „Hervormde Kerk“ niet zoo erg als in de „Gereformeerde Kerken“.

In het Gedenboek Afscheiding („Van 's Heeren Wegen“, pag. 55-56) komt volgend citaat van Van Velzen voor (het gaat, zoodat men verstaat over de Hervormde Kerk van vóór 1834):

„Wij werden niet gedwongen de leugen te preeken, ook niet om de waarheid of een gedeelte van de waarheid in de prediking achter te laten“ . . . „maar wij moesten daarbij onderworpenheid betoonen aan reglementen, die tot ontstichting der godzaligen en tot verwoesting der gemeente dienden. De belijdenis niet slechts met den mond, maar metterdaad, dat Jezus Christus de van God gezalfde Koning is over Sion, haalde ons de vijandschap der menschen op den hals“. Tot zoover Van Velzen.

De „Gereformeerde Kerken“ (in synodocratisch verband) maken het nog erger. Men wordt er gedwongen, met de valsche leer aangaande de sacramenten, als verzegelden deze de inwendige aanwezige genade), tenvolle in overeenstemming te zijn. Inzake de andere punten der belijdenis, die in geding zijn, de kerkrechtelijke n.l. heeft men leervrijheid ingevoerd. Men mag het zóó en zóó wel leeren, maar dóén, neen, *dát* niet. Vrijheid in het leeren, dwang in het handelen. Zich niet conformeren binnen het verband beteekent volgens de „Synode“ altijd: wanorde stichten. Ook deze valsche leer wordt ieder theoretisch gedwongen te aanvaarden. Vele menschen kijken zich blind op het AANTAL der kwestiepunten. En zeggen dan: het is toch niet zoo erg als in de Herv. Kerk. Ze vergeten, primo, dat het kleed der waarheid uit één stuk gewezen is, en secundo, dat het hiërarchisch dwangstelsel u ook zelf *verplicht* tot zondigen. Of het u daartoe verplicht op één, dan wel op honderd punten, doet er niet toe. Het werpt u eenvoudig uit, als ge eerlijk zijt, en niet knoeit met, en ten gerieve van: de isolatiepolitiek van de synodeleiders.

K. S.

Dr G. Ch. Aalders geeft „informatie“.

In „Missionary Monthly Reformed Review“ komt een artikel voor van dr G. Ch. Aalders over de huidige kerkelijke geschillen. Het is in 't Engelsch geschreven en is zóó apert kwaadsprekend, dat het de moeite loont, het te vertalen en van enkele noten te voorzien. In afwachting daarvan signaleeren we het verschijnsel reeds: het is leerzaam als specieeren van „synodalistische“ propaganda, die met volkomen onbewijsbaren laster werken

moet, nog wel in een artikel, dat bedoelt zoo gauw mogelijk *alle* bereikbare Amerikaansche instanties te beïnvloeden. Deze menschen wagen zich dan nog aan „eerherstel“.

K. S.

De kachel van de „synodalisten“.

In hun pogingen om de menschen te isoleeren van degenen, die men eerst uitwierp (dr H. N. Ridderbos noemt dit: dat de „Synode“ ondergeteekende „tot de orde riep“) zijn de „synodalistische“ sprekers er toe gekomen, te verklaren: hebt u bezwaren tegen Praeadvies en Toelichting? maar dat hindert niets die mag u gerust in de kachel stoppen“. De „synode“ zelf, in (onwettige) zitting nummer zoo en zooveel, doet eveneens haar best die stukken op den achtergrond te duwen.

Het is daarom goed, nog eens de stem van dr J. Ridderbos te hooren. Tegen ds Bremmer schrijvende, merkte hij op, bl. 3:

„Die LEER (n.l. van de z.g. „Gereformeerde Kerken“, K. S.) is te vinden in de belijdenisschriften en ook in de uitspraken van 1905, 1926 en 1942. Wie zich aan deze officieele stukken houdt, gaat vrij uit. MAAR NATUURLIJK MAG MEN NIET KNOEIEN. Het kan ook gebeuren, dat men ZEGT: ik ben het met die uitspraak (bijv. van 1905) eens, maar dat men metterdaad het tegendeel leert. En daarom is het wel goed, dat er stukken zijn als Toelichting en Praeadvies (en mischien ook mijn brochure). DEZE STUKKEN KUNNEN IEMAND BEHULPZAAM ZIJN, OM VOOR ZICH ZELF UIT TE MAKEN, OF HIJ HET MET 1905 WERKELIJK EENS IS OF NIET.“

Tot zoover dr J. Ridderbos.

Hier staat dus duidelijk:

- a) 1905 en heel de rest is LEER. Toen men dan ook aan ondergeteekende o.a. de vraag stelde, of hij beloofde in alles ten volle met die uitsprakenreeks in overeenstemming te zullen zijn, en toen ondergeteekende daarop ontkennend antwoordde (omdat geen mensch daartoe in staat is, of ertoe gerechtigd is), toen is hij wel degelijk geschorst om de LEER; gelijk hij zijnerzijds aan die synode een valsche leer verwijt in meer dan één opzicht.
- b) Praeadvies en Toelichting zijn toetssteen voor het uitmaken, of men met die dusgenaamde zuivere LEER het eens is.
- c) Praeadvies en Toelichting zijn dus wel degelijk toetssteen der synodale, en door de „synode“ zuiver verklaarde LEER.

Dat wisten we al lang. Het is ook op andere manieren herhaaldelijk gebleken. En ettelijke malen gezegd. Maar in den huidige camouflage-oortog is het noodig, dr Ridderbos nog weer eens het woord te geven. Het leiderschap berust niet bij de synode.

Zie voorts de brochure der Amersfoortsche predikanten, elders door ons aangekondigd.

K. S.

Advies inzake kerkelijke goederen etc.

Terstond nadat in het vorige jaar een aantal kerken zich had vrijgemaakt van de bekende synodale besluiten, heeft zich een commissie gevormd, welke opdracht ontving de vrijgemaakte kerken van advies te dienen omtrent de te volgen gedragslijn met betrekking tot de kerkelijke goederen en om voorlichting te geven omtrent den te kiezen juridischen raadsman.

In verband met de vele kerken, welke zich sedert dien hebben vrijgemaakt, is het nuttig op het bestaan van deze commissie de aandacht te vestigen, en er op te wijzen, dat die commissie gaarne bereid blijft de kerken van advies te dienen.

Hieraan voegen wij, op verzoek van deze commissie, toe, dat zij gaarne door *alle* vrijgemaakte kerken ingelicht zal worden hoe het met de kerkelijke goederen in haar gemeenten is gegaan, of daarover is onderhandeld en zoo ja, met welk resultaat. Indien over die goederen wordt geprocedeerd zal de commissie het op prijs stellen opgave te ontvangen van den naam van den gekozen juridischen raadsman.

Secretaris van de commissie is br. H. J. Wijn, Schieweg 226 a, te Rotterdam-Centrum.

K. S.

Een brochure van de Amersfoortsche predikanten.

De Amersfoortsche predikanten publiceerden een brochure „Een Stad, die wel samengevoegd is“. De uitgeverij G. Eikelenboom & Zoon, Heemstede, vroeg mij een recensie te geven. Deze kan een hartelijke aanbeveling worden. Ds Holwerda wijst duidelijk aan, dat de „synode“ metterdaad de leer der (vroegere) „bezwaarden“ (thans vrijgemaakten) heeft veroordeeld, en dat het dus niet waar is, dat zij voor tweemaal „opvatting“ plaats houdt. In terecht zegt Ds Holwerda, dat zij een „leer“ veroordeelde, waarvan hij „volhoudt, dat ze is naar de Schriften en overeenkomstig de drie formulieren alsmede overeenkomstig de liturgische formulieren“. Hij redeneert dus in de lijn van Ds C. Vonk, die op ons Kerkelijk Congres te Groningen uitwees, dat de „synode“ bezwaard is (tegen de belijdenis). Wij bleven eenvoudig Gereformeerd. Schrijver komt op tegen het ellendige, de profetie „vermoordende“ saboteeren der besluiten, dat meer en meer in zwang komt, en dat ons bezwaar van verzaandpleging van dikke strepen voorziet. „Metterdaad is het mes gezet in de eenigheid der leer“, zoodat die was tot vóór 1942, aldus de conclusie van Ds Holwerda.

Ds v. d. Botn pam het kerkrechtelijk deel voor zijn rekening. Men kan zijn opmerkingen gebruiken voor populair en korte bespreking van wat velen maar al te zeer gensigd zijn op den achtergrond te schuiven, hoewel het kerkrechtelijk misdrijf der „synode“ m.l. het ernstigst van alle is, wijf het haar den hefboom in handen gaf voor haar uitwerping van ambtsdragers, die zij om de leer „doodde“, al wilde zij het niet zoo gezegd hebben. Duidelijk wijst hij aan, dat de „synode“ zelf theoretisch zich meermales tegensprak, maar toch den euvelen moed had, te *handelen* naar haar togen

de kerkorde indruischende begeerte.

De brochure van de Amersfoortsche predikanten is een zegen voor de kerk van Amersfoort, die indertijd een predikant had in Ds Popma, die ervóór gestemd heeft, den toenmaligen cand. H. J. Schilder uit te drijven wegens zijn trouw aan den catechismus en de belijdenis (door te zeggen, dat de sacramenten de BELOFTEN verzegelen). Maar ook voor andere kerken kan dit duidelijk geschrift zijn nuttige werking hebben.

Er verschijnt veel meer goede lectuur. Laten we andere onbesproken, dan is dat geen kwestie van voorkeur. Niet alles wordt ons gezonden, ter recensie, en . . . in de weken van veel, veel reizen blijft een onregelmatigheid. Dat is gauw anders.

K. S.

Knoopen tellen.

Jongens en anderen tellen wel eens de knoopen van hun jas: nr 1 is ja, nr 2 neen, nr 3 ja, enz.

Ook de Gereformeerde Kerken in synodocratisch verband vallen soms op die gewoonte terug. Ds C. Stam (2e Exloërmond) behoort onder de geschorsten. Maar vraag niet hoe. Op 26 Aug. weigerde een ouderling hem de hand. Dat gebeurt meer. Zaak voor den kerkeraad. Ds Stam vertelt ervan:

„Welnu, toen heeft de kerkeraad uitgesproken, dat er twijfel bestond omtrent de schriftuurlijkheid van de preek. Twee gronden werden aangevoerd: 1. Verbond voorwaardelijk te zien is onschriftuurlijk en ook is 2. onschriftuurlijk te verwerpen, dat de Doop aanwezige genade (wedergeboorte) beteekent en verzegelt, daar anders de doop geen doop zou zijn.“

Het onderwijs van de heeren Ridderbos en Grosheide draagt dus wel vrucht. De Statenvertaling, die het verbond voorwaardelijk noemt, is dus ongereformeerd. Daar gaan de lofredenen op dit werk. Vltringa is ook al ongereformeerd. Die schrijft me daar zoo maar een hoofdstuk „Van de Weldaden, Beloften en Bedreigingen van het Genadeverbond“; laat dit hoofdstuk beginnen met te spreken van de „voorwaarden“ des Verbonds (vgl. Korte Stellingen, 1730, 4e druk, blz. 205/6) en neemt het kapittel op in een „Voorbeeld of Schets der Wederleggende Godgeleerdheid vertoonende de Swaarste Geschild-Stukken welke over de leere van den Christelijken Godsdienst tusschen de Gereformeerde Kerk en verscheydene Secten van dien Christen Godsdienst bezintwist worden . . .“ Over die aanwezige „inwendige“, in den doop bezegelde genade behoeven we al niet meer te reppen. De kerkeraad van Exloërmond doet óók al Helenius de Cock in den ban en tevens de andere Kamper professoren en ettelijke predikanten, die in 1905 publiek hebben ontkend dat de sacramenten de inwendige aanwezige genade bezegelen. Tweede Exloërmond heeft met de A-meening grondig afgedaan. En dus ook met 1905, de bevestiging van de vereniging van 1892. En met de gereformeerde theologie van oudtijds ook. Hij weet niet meer dan de jongste berichten van zijn „synode“, en is met haar op het doolpad gebracht door haar professoren.

Derhalve de eerste knoop. Ongereformeerd? Ja. Nu de tweede knoop. Ongereformeerd? N-n-n-ee

Ds Stam vertelt verder:

„Deze twee gronden deugden dan ook niet. Dat werd later uitgesproken door twee predikanten in onze classis.“

De dominees mogen wel oppassen. Net zoodat de dominee van Warffum. Zp vallen onder het vonnis van Dr Grosheide, en (volgens diens eigen verklaring) ook van de „synode“. Daar werd gezegd: wel degelijk ongereformeerd. . . . De SYNODE liet het zelfs in een rapport opnemen.

Candidaat A: ja; dominee B: neen; andere dominee C: ja, weer andere dominee D: neen. Maar 't eind is tocht: schorsen. De synode, ziet u. De wijsheid, en het recht, nu ja.

K. S.

Preeken van Dr M. B. van 't Veer.

Verschenen zijn bij het uitgeversbureau Johs. Vlaanderen Oldenzeel te Amsterdam-O. enkele preeken van Dr M. B. van 't Veer, de „laatste twee“. We vestigen op deze preeken, waarin we de stem van onze betreurden medewerker duidelijk herkennen (het motief: Elia) ook gaarne de aandacht. Had Dr v. 't Veer geleefd, het geestelijk leven zou te Amsterdam opgebloeid zijn, in steek van veralikt, gelijk het thans veelzins is. We twijfelen er geen oogenblik aan, doch wéten, dat Dr v. 't Veer zich zou hebben vrijgemaakt van synodebetsluiten, die hij terecht afwees, als strijdig met Schrift en Kerkorde; hij was de man er niet naar, om te zondigen tegen den regel van art. 31 K.O. En hij wist van nabij, welke waarde toe te kennen is aan kerkelijke diplomatie, die Gods gebod, en het onderlinge trouwverbond, krachteloos maakt door menselijke inzettingen van één-dags-„interpretaties“, die zelfs dezen bizarren naam niet verdienen, wijf ze *niet* interpreteren, doch overtreeden wat er duidelijk staat in de K.O. Mede door wie dit weet zal naar deze preeken (over 1 Kon. 19: 9, 10 en Zondag 32) worden gegrepen.

K. S.

Kerkelijk Congres Amsterdam.

Kerkelijk Congres voor Noord-Holland en Utrecht: Woensdag 17 en Donderdag 18 October 1945, Nieuwe Waalsche Kerk, Keizersgracht 676, Amsterdam. Amsterdam, 20 September 1945.

L.S. Het Westen des lands wordt steeds meer betrokken in het voortgaande werk der vrijmaking.

Daarom besloot de Part. Synode van het Noorden om ook de kerken van AMSTERDAM uit te noodigen als gastvrouwen op te treden van een Kerkelijk Congres.

Dit Congres is allereerst bestemd voor leden der vrijgemaakte kerken in de provincies Noord-Holland en Utrecht en voorts voor allen, die door omstandigheden een der andere congressen niet hebben kunnen bijwonen.

Ds D. K. ping der ding tot de het brande geloovigen den eisch. De leidb rusten bij J. Keizer. De data. 18 October sancering i zen geen t. Het Com Kerk, Keiz. Voor aa wende mer Amsterdam een of tw aan br. C. Oost. Komt en reformeerd

Plaatselij bericht ov



Amice fr Ik las „Hitler w hij ten s. Het ga Fransche daarna: v revolutio ons over Danton. I de begin wij uitne Groen dedigt, v smaakte. ginselen. Wij he logsmisd. die wij g schappij. wijderder bied zien zij meesr onze rick. Daar v en het m tionalism praten v daad aan verliefd: met elka moeten g. Ministe is een so worden i het werk die hieri er nog is nog niet commissi men gew een en a. Een o. Ook onza waarin d ken. Het dagen, „ van held ik voeg heid — e zelf word wier mor ligt, de „gezet“. In eik voor de opzij moe niet verh (uzonderd pers als l aanbevel. De jon moet het weet, of in de dag

te.
rtische predikanten is
ersloort, die indertijd
die ervóór gestemd
Schilder uit te dri-
atechismus en de be-
sacramenten de BE-
voor andere kerken
tuge werking hebben.
ectuur. Laten we au-
wastie van voorkeur.
r recensie, en... in
ijft een onregelmatig-
K. S.

ens de knoopen van
3 ja, enz.
synodocratisch ver-
terug. De C. Stam
geschorsten. Maar
e een ouderling hem
oor den kerkeraad.

eraad uitgesproken,
de schrijftuurlijkheid
werden aangevoerd;
is onschrijftuur-
te verwerpen, dat
dergeboortet) betee-
de doop geen doop

erbos en Grosheide
taling, die het ver-
us ongereformeerd.
rk. Vitrings is ook
daar zoo maar een
en en Bedreigingen
hoofdstuk beginnen
len" des Verbonds
ok, blz. 205/6) en
neeld of Schets der
nende de Swaarste
van den Christelij-
ormeerde Kerk en
n Godsdiensat be-
ezige „inwendige“
en we al niet meer
bermond doet óók
evens de andere
kanten, die in 1905
nmenten de inwan-
wende Exploirmond
daan. En dus ook
vareening van
eologie van oud-
ngste berichten
niet doolpad ge-

ormeed? Ja.
erd? N-n-n-ee...

lan ook niet. Dat
e predikanten in

Net zoals de do-
het vonnis van
verklaring) ook
wel degelijk on-
zelfs in een rap-

ndere dominee C:
r t eind is toch:
id en het recht,
K. S.

t Veer.

au Johs. Vlaan-
ele preeken van
e". We vestigen
van onzen be-
nen (het motief:
v. t Veer ge-
rd om opgebloeid
ans veelszins is.
h weten, dat Dr
van synodebe-
dig met Schrift
aar, om te zon-
En hij wist van
aan Kerkelijke
derlinge trouw-
schelijke inzet-
zelfs dezen bi-
interpretieren.
de K.O. Mede
n (over t Kon-
n.
K. S.

m.

id en Utrecht:
1945, Nieuwe
terdam.
september 1945.

meer betrokken
F.

het Noorden
it te noodigen
Kerkelijk Con-

or leden der
Noord-Holland
or omstandig-
ebben kunnen

De D. K. Wielenga zal spreken over de zendingsoeping der kerk en Prof. Dr K. Schilder over de Opleiding tot den Dienst des Woords. De C. Vonk behandelt het brandend probleem der eenheid van alle Christ-geloovigen, terwijl De P. Deddens ons wijzen zal op den eisch tot voortgaande reformatie onzer kerken.

De leiding van het Congres in Amsterdam zal be- rusten bij De B. Holwerda van Amersfoort, terwijl De J. Keizer het slotwoord hoopt te spreken.

De data zijn gesteld op Woensdag 17 en Donderdag 18 October. De moeilijkheden in verband met de geld- aansaering zijn dan wellicht overwonnen, zoodat het re- zen geen bezwaar oplevert.

Het Congres wordt gehouden in de Nieuwe Waalsche Kerk, Keizersgracht 676 te Amsterdam.

Voor aanmelding tot deelneming aan dit Congres wende men zich tot br. W. Beudeker, Kribbestraat 37, Amsterdam-Zuid. Wie van verre komt en graag voor een of twee nachten logies heeft, kan dat berichten aan br. C. van Milligen, Boerhaveplein 18, Amsterdam-Oost.

Komt en verlustigt U in den frischen geest onzer ge- reformeerde kerken!

Namens de Regelingscommissie,
J. FABER, Hoogte Kadijk 175, Amsterdam-C.
Flaatselijke bladen en Kerkbodes worden verzocht dit be- richt over te nemen.

GRONINGER BRIEVEN



Amice frater.

Ik las dezer dagen in een vrijzinnig orgaan: „Hitler werd verslagen, laat ons oppassen, dat hij ten slotte ten onzent toch niet overwint“.

Het gaat ons thans als na de verjaging der Franschen, een anderhalve eeuw geleden en daarna: wij jaagden de oorlogsmisdadigers en revolutionaire booswichten na en verheugden ons over den val van Robespierre en Marat en Danton. Die hadden al het kwaad verricht, maar de beginselen der Fransche revolutie achtten wij uitnemend.

Groen heeft toen deze revolutionairen verdedigd, wat den liberalen van die dagen niet smaakte. Groen zeide: ik strijd tegen hun be- ginselen, die gij aanvaardt.

Wij hebben het ook nu druk over de oor- logsmisdadigers en de nationaal-socialisten, die wij geen plaats meer gunnen in onze maat- schappij. Maar als deze nu uit ons midden ver- wijderden den gang van zaken op politiek ge- bied zien, in zoo goed als elken kring, zullen zij meesmuilend denken: het gaat waarlijk in onze richting.

Daar wordt in onzen tijd heel veel gepraat, en het merkwaardige van onzen tijd van irra- tionalisme, van de levensfilosofie, die niet praten wil maar doen, het komt immers op de daad aan, is dat de lieden der nieuwe wereld verliefd zijn op het woord: *gesprek*, voor het met elkander handelen over de dingen, die moeten gebeuren.

Ministers praten, al of niet „op de brug“. Er is een soort van regeeringspropaganda, ja zelfs worden luisterposten, officieele „ooren“, aan het werk gezet. Maar van den ordelijken weg, die hierin zou bestaan, dat het parlement, dat er nog is, werd bijeengeroepen, verneemt men nog niet veel. Wel is er een Nationale advies- commissie door de regeering zelf benoemd, en men gewaagt van een noodparlement. Het is een en al verwarring.

Een ordelijke partijpers is niet aanwezig. Ook onze partij heeft nog niet zulk een pers, waarin de bevoegde leiding zich kan uitspre- ken. Het lijkt soms wel, zoo las ik een dezer dagen, „alsof de illegaliteit, een openbaring van heldhaftig verzet tijdens de bezetting — ik voeg er bij soms ook een schijnheldhaftig- heid — door sommigen als een deugd op zich zelf wordt beschouwd, en alsof bij dezulken in wier mond het woord „democratie“ bestorven ligt, de politieke democratie op zij wordt gezet“.

In elk geval meenen vele nieuwe menschen voor de nieuwe wereld, dat de oudere politici opzij moet worden geschoven — omdat zij zich niet verheffen op hun heldhaftigheid — wijl inzonderheid op politiek gebied alsook in de pers als adagium geldt: ervaring strekt niet tot aanbeveling.

De jongeren moeten spreken. Den ouderen moet het zwijgen worden opgelegd. En wie weet, of wij het nog niet zoo ver brengen als in de dagen van de Napoleontische revolutie

na 1850, dat zelfs strafbaar wordt gesteld het „gevaarlijk zwijgen“ van in een nieuwe wereld ongewenschte vroegere leiders.

Het kost ons volk waarlijk groote moeite om den goeden weg te hervinden. In België, Noor- wegen, Denemarken werd het oude parlement aanstands bijeengeroepen. Ten onzent maakte zich een „beweging“ groot, die alle Nederlan- ders wilde omvatten, behalve dan die welke van beginselen spraken en daarom zich buiten de volksgemeenschap plaatsten, en die thans geëxploiteerd wordt door de sociaal-demo- cratie.

Wat wij broodnoodig hebben is een parlem- ent, waarin naar Groens vermaning weer ge- handeld kan worden over beginselen, en een redelijke politieke pers, die weer een „gesprek“ over beginselen kan beginnen en voortzetten.

Wij gevoelen zulks, als het gaat om de een- heid van alle protestantsche christenen, of om de vereeniging, fusie of federatie van Christe- lijk historischen en anti-revolutionairen; de „vroegere“ benamingen dan.

Want als wij willen komen tot fusie of fede- ratie van partijen, moet men toch zorgen, dat zij er zijn. Dat was voorheen althans redelijk. Irrationalistisch is; dat zij eerst verdwijnen en dan samensmelten. Maar is de nieuwe wereld geen omgekeerde wereld?

Men had dus den partijen rustig de ruimte moeten laten om zich weer rustig te her-orga- niseeren. Dat kan zeker in onze anti-revolu- tionaire partij, die alleen partij is en kan zijn, als de basis der goede beginselen weer zicht- baar is.

Dan had men ook kunnen zorgen, dat de par- tijen weer beschikten over goede organen, waarin op ordelijke wijze de beginselstrijd aan de orde kon worden gesteld.

Dan zouden allereerst de verschillen weer duidelijk zijn geworden. Want alleen die din- gen, die verschillen, kunnen gelijk zijn, zooals Chesterton in zijn „Heretics“ opmerkte.

Wij zeggen niet: de haas loopt snel en de hemel is blauw. Maar de haas loopt sneller dan de kip, om een voorbeeld te noemen.

Het gelijke is de beweging, het verschil is hier de snelheidsgraad.

Dit goed in te zien is de voorwaarde voor elke vergelijking, die het gelijke wil zien, door goed op de verschillen te letten.

Hoe juist dit is, bleek mij, toen ik tot mijn vreugde zag, dat de Christelijk historische par- tij weer een orgaan heeft. Zij het dan ook een weekblad: Koning en Vaderland. Een orgaan, waarin de partijleiding leiding kan geven.

Men had die partij haar orgaan, de „Neder- lander“, ontnomen, zal ik nu maar zeggen. Wel- nu, ook wij missen nu een orgaan als de „Standaard“ was. De Christelijk historischen zijn ons nu voor.

En wat is nu het merkwaardige. Dat aan- stonds de beginselen en de verschillen inzake de pogingen om tot eenheid van optreden te komen ten aanzien van de anti-revolutionai- ren en de Christelijk historischen op den voor- grond worden gezet. Dat is de eenig goede ma- nier om bij elkander te komen.

Al dat andere gedoe, van „wij moeten één zijn“ en van allerlei gepraat overal, helpt niets, maakt de zaak slechts verward, tot men er niet meer uit kan komen. Men maakt de dingen revolutionair „eenvoudig“.

Wij praten de revolutionaire terminologie zoo makkelijk na. Zelfs van den preekstoel hoorde ik onlangs nog zeggen: wat waar is moet eenvoudig zijn. Maar Faguet heeft eens opgemerkt, dat dit een woord is, aan den Fran- schen revolutiegeest ontleend: „Ce que n'est simple, n'est pas vrai“.

Zoo zou het oppervlakkige het juiste zijn. Alle revolutionairen zijn eenvoudig. Zij volgen de rechte lijn, vooral bij hun tegenstan- ders, zoo tusschen hals en schouders; en hoe eenvoudig is het revolverschot of de eeroof.

De werkelijk levende dingen zijn niet een- voudig. Ook het totstandkomen van een fusie of federatie van anti-revolutionairen en Christe- lijk historischen is niet eenvoudig.

Daar is overeenkomst, omdat er verschil is. En juist het scherp trekken der scheidslijnen, de lijnen der beginselen, bevordert een moge- lijk eensgezind optrekken, dat het doel zuiver voor oogen heeft, en den weg streng heeft af- gebakend. Een kinderkrustocht zal geen goed resultaat opleveren, ook al is er de geestdrift

van het „God wil het“.

Dit alles is voorbij gezien, toen men in de verwarring van de eerste bevrijdingsdagen be- zig ging, haast met kinderachtig dwingen, een christelijk nationale partij te vormen. Het was alsof men een gebied binnentrok, dat te voren geen levend wezen had gekend en van geen ge- schiedenis wist.

Zoo gaat het natuurlijk niet. Daar is een politieke vrijage, die nooit lukt.

Het Christelijk historisch orgaan, waarin de partijleiding zich kan uiten, begint echter aan- stonds goed.

In een artikel „Op weg naar den Christelij- ken staat“, wordt de scheidslijn ten opzichte van Rome buitengemeen goed aangewezen. Prof. Romme, een Roomsche Katholiek geleerde, heeft een zeer fundamenteel artikel geschreven over de grondwet voor een christelijken staat.

Het eerste artikel zou zijn: „het Koninkrijk der Nederlanden erkent God als eerste oorzaak en laatste doel, en belijdt zijn volkomen afhan- kelijkheid van zijn Schepper. De bevordering van de eere Gods is voorwerp, van de aan- houdende zorg der overheden“.

Dat klinkt niet kwaad. Zelfs is er in den twee- den zin een Calvinistische klank.

Maar de Christelijk historische schrijver, zeer waardeerdend zich uitlatend over de po- ging van prof. Romme om streng en principieel te doen denken en zien, proeft uit de formulee- ring aanstands het Roomsche standpunt, Thom- istisch-aristotelieans.

Hier staan wij direct voor de verhouding van natuur en genade. Het grondverschil, zooals Dr Kuyper het altijd zeide, tusschen de Room- schen en ons. Helaas, dat de Synode der Ge- ref. Kerken in een harer bindende besluiten niet naar de juiste kennis van dit grondpro- bleem heenvoert, maar er juist van afleidt.

Wij moeten bij al ons pogen, om ook de Roomschen te verstaan en met hen te kunnen samenwerken op een of ander punt van poli- tiek belang, goed weten, dat zij voor het na- tuurlijke leven geheel vanuit de schepping re- deneeren, en niet vanuit de herschepping. Zij kennen niet, evenmin de vele gereformeerden helaas, de kracht van het Verbond.

Terecht zegt nu de Christelijk historische schrijver: „een waarheid, die ieder en wel met behulp van de rede kan kennen, daarop is het, dat men zich van Roomsche zijde met zgn. na- tuurlijke beginselen opereerend ook op dit ter- rein, bij voorkeur baseert. Zelfs de „Godserken- ning“ — de term is niet van onze vinding — wordt redelijk gefundeerd. Het is intusschen de vraag welken God men langs dezen weg be- nadert.“

Sedert Calvin betwist het reformatorisch denken, dat wij aldus tot den God des levens vermogen door te dringen. Ut ad Deum creatorem quis perveniat, opus esse Scriptura duce et magistra, leert ons de Hervormer, en al wie in den lande „issus de Calvin“ willen heeten, zeggen het hem nog heden ten dage na. Om tot God den Schepper te komen is ons de Schrift als leidsvrouw en leermeesteres van noode. Het is om deze reden, dat een wijsgeerige con- structie, als door prof. Romme in zijn grond- wetsartikel is neergelegd, aan ons uit religieus oogpunt geen afdoende waarborg kan bieden.“

„Niet in de redelijk wijsgeerige Godserken- ning, maar in de geloovige aanvaarding van de Bijzondere openbaring ligt naar Reformato- risch inzicht het onontbeerlijke, wijl eenig hechte fundament van staat. Anders gezegd: christelijke staat dat is voor ons noodzakelij- kerwijze alleen: de staat met den Bijbel.“

Tot zoover het Christelijk historisch orgaan. Welnu, alleen op deze wijze leeren wij in dezen chaotischen tijd elkander weer wezenlijk verstaan.

Wij kunnen naar onze meening de dingen, hier aan de orde, nog scherper zien, door te be- lijden, dat Jezus Christus is de Koning ook van den staat, in heerlijker, voller zin nog dan Dr Kuyper dit in zijn „Pro Rege“ zoo kostelijk kon omschrijven. Niet een roepen om het christendom, maar alleen om de eere van en de gehoorzaamheid aan den Koning der ko- ningen kan het zoo diep afgededen Europa weer redden uit den muil van „Ongeloof en revolutie“, die nog altijd wijd geopend voor het leven staat.

Maar niet alleen ten opzichte van de Room- schen wordt positie, beginselpositie gekozen,